

Messiást hordozó hajón nem süllyednek el, biztosan nem szabad. Ezért aztán a Tizenkettő Péter nevű ombudsman-jének az lett volna a dolga, hogy lapátoltatja a Tizeneggyel a vizet; nem baj, ha megizzadnak. Az se végzetes baj, hogy vihar van. Igazi tengerészt csak szárazföldön érheti baj - tanultam az Onedin Line-ból. "Körmösen nyúlunk a magunk dolgához", ez a dolguk - ha éppen a költő Zrínyi Miklós, Török áfium ellen való orvosságának a szavával akarnám megjelölni, mit várt volna el Jézus ezektől a teenager-ektől. Ha vihar van, lapátolni kell a vizet kifelé, jó tengerészként bizakodva, hogy legyőzik az elemeket. Nem lapátolni - egyet jelentene a kárhozottat vakmerő bizakodással. Lapátolni pedig annyit jelent, hogy a legnehezebb helyzetben is tesszük a dolgunkat. A gyávaság pedig abban áll, hogy fölkeltjük a hajó orrában vagy végében azt a szegény embert, aki dögfáradtan piheni a hosszú tanítás meg gyógyítás fáradalmait. Bizony dögfáradtan, ha egyszer még viharban is képes aludni a hajóban.

Úgy tetszik, hogy mindenképpen lapátolni kell, de közben azért szabad arra, gondolni, hogy egy villám bele is csaphat a hajóba, meg el is süllyedhet az egész alkotmány, s akkor aztán az evezőkbe kapaszkodva kell tenni majd azt, amit akkor kell. Aggódni nem kell - lélektanilag lehetséges ez? -, mert ez fölösleges energiákat vesz el az embertől... Hát ilyesmiket mondani lehet, csak hogy minek! Hogy is írja le Babits a hasonló szituációt?

*A görcs hajósok, eszüket veszítve,
minden terhet bedobtak már a vízbe
s míg arcukba csapott a szörnyű sóslé,
kiki a maga istenét üvölté...
S a végén a hajófenékben megtalálják*

MERZA JÓZSEF

DERNIER CRI

ALBA KÖRI BARÁTAIMNAK

A cím talányos, ezért választottam. Talányos, mint az élet, mint a sors, mint a múlt és mint a jövő. Mint a változás. Mint az élet jele, a változásban megmaradásé. Az örökségtől az örökségbe adásig. Az erőszaktól az erőszakról lemondás világáig

Bevezetés

Emlékek nélkül, népeknek híre csak árnyék, írta Vörösmarty Mihály. Én kevesebbet mondok: emlékek nélkül emberek, emberi közösségek élete is múlandó. Ebben az írásban egy baráti társaságnak szeretnék emléket állítani. Nem ércnél maradandóbbat, de a miénket. Az emlékmű már félig kész, hiszen alkotói, Dante mértéke szerint, túl vannak az emberi élet útjának felén és azt is tudják, hogy milyen poklot hoztak az elmúlt évtizedek, sőt évszázadok, de szent naivsággal hisznek az egyetlen, emberhez méltó eszményben, Thoreau, Gandhi, King, Mandela hitében, Schweitzer gyógyító cselekedetiben, az igazi forradalomban. Magányos tiltakozók, maroknyi ellenállók, útkeresők nyomán jött létre, ez előtt harminc évvel, az Alba kör, a tiszta lelkiismeret vállalására törekvő huszonévesek csoportja. Megalakulásukkor elmondták programjukat. Életük és tetteik megismerhetők honlapjuk alapján. Látható, hogy miként tudták ötvözni a rendszerváltás korábbi éveinek örökségét: a halálbüntetés, a kötelező sorkatonai szolgálat eltörléséért folytatott társadalmi mozgalom eredményeivel. Köztéri demonstrációk, civil megmozdulások jelezték útjukat, számos petíciót fogalmaztak meg a nyilvánosság előtt.

Harminc év elég hosszú idő egy életpálya elindításához, jellegének kialakításához, látható eredmények eléréséhez és az első sikertelenségek megjelenéséhez. Az erőszakról lemondás nem elég népszerű olyan korban, amelyet a váratlanul jött alkalom megragadására törekvés határozott meg, Romain Rolland szavaival kifejezve, A dulakodás fölött. Álmatlan éjszakák, nehéz hajnalok, múltó nappalok után adhatunk most számot az egykori Kör történetéről, in medias res. Ne leplezzük érzésünket. Képes Géza sorait fogom idézni naplóból, Alba előtti időből, amikor nem először kellett szembesülni saját vállalkozásunk megpróbáltatásaival és amikor először tudtunk újrakezdeni valamit, ami reménytelennek látszott. 1976-ban jegyeztem fel a következő sorokat.

A láng

*Néha már megbicsaklik a láng,
pedig kemény volt s milyen falánk!
Nagymesszire elment a híre
elnyelt egy erdőt reggelire.*

*Mielőtt kialudna végleg,
felnyúlík partjáig az égnek,
az éjszakába vet világot,
talán felgyújtja a világot.*

*De nem. A láng utolsó lobban.
Gyűl a homály minden sarokban.
Sötét van s a világ nem gyűlt ki,
sarkából a föld sem fordult ki.*

*A láng lehúnytá fáradt szép szemét
s észre se veszi senki, hogy nem ég.*

Mivé lettünk? - kérdeztük akkor. Hunyorog-e parázs a hamu alatt? Indul-e friss szél, ami felizzítja? Jogos feltenni ilyen kérdéseket jóval később is, ma is, amikor ezeket a sorokat írjuk? Egykori, többszöri, újra indulni akarókkal? Levelet fogalmazok és nem először. Vannak olyan dolgok, amiket csak levélben lehet jól megírni. Azoknak, akik értik, miről van szó. Tudnánk ennyi idő után újra kezdeni? Szabad, immár kereszténynek állított országban? Ez nem egyszerű dolog. Charitatem tuam primam reliquisti - írta János apostol, bő kétezer éve, az efezusi egyháznak: elhagytad az első szeretetedet. Magam is átéltem ezt, debreceni egyetemistaként, nehéz időben, 70 évvel ezelőtt. Mégis: Őriztük a parazsat és egy évtized múlva, bátortalanul, takaréklángon, újra kezdtük az életet, az első szerelem, a primus amor lángolása után, az érett meggyőződés újdonságának melegével. A dernier cri mindkét helyzetet megjeleníti. A legutolsó szó és az éppen akkor megtalált legfrissebb élmény öröme, a heureka kiáltása, amely nem a végleg elveszett remény szava, hanem a bizalom jele. Újra indultunk.

A harmincegyedik év

A természet hűségese és teszi a dolgát. Eljött az új tavasz. Nem a politikusoknak, az erőszak embereinek engedelmességek a hóvirágok, az ibolyák, és a jácintok, amikor az éltető napsugár hatására színekkel és illatokkal töltötték be a világot. A reményt ígérték a fáradt, bánatos, viszályokkal teli világnak. Hűség és állhatatosság lesz az új jelszavunk. A figyelmes tartalomlemezés megmutatja, hogy a hűség, mint biblikus erény több, mint a statikus hit, mert folyamat, amely a kicsinyek, szegények és szelídek mellé áll. Nem hangzatos ígéretekre, hanem állhatatosságban megőrzött hűségre, bizalomra van szükségünk egy új élethez. Enracinement, begyökereződés, írta a háború után, 1949-ben Simone Weil és nem rajta múlt, hogy az emberi létezésre vonatkozó nyilatkozatának előszavából mindmáig nem lett igazi valóság. Nem filológiai tanulmány az sem, ha szemügyre vesszük az állhatatosság szó lehetséges tartalmát. A nagy szótár

olyan kifejezéseket sorol fel, mint nehézségek ellenére, rendületlenül kitart, ragaszkodik. Leleményességre, ötletekre van szükség a munkához, ami az erények szép táráat kínálja megvalósításra. Profán szférában újból hangsúlyt kapott a bizalom. Létrejött, persze, kérdéses. Jövönk szempontjából fogadjuk el axiómának. Munkálkodjunk mindig azért, aminek éppen most kell bekövetkezni. Múltunk kincsei vannak a kezünkben, Szellemi óriások gondolatai, nem percemberek ötletei, gátlástalan rablók példái, hanem olyanok, akik Ciceroval elmondhatták "vivere est cogitare": élni annyi, mint gondolkodni. Aristoteles szerint isteneknek való munka. Lehet ennél szebb dolog?

A római és görög példa után, hallgassuk meg Lao-Ce szavait:

"A bölcs

*Alkot, s magának semmije nincs,
Munkál, s jutalomra nem számít ...
és mert sohasem igényel semmit,
sohasem veszthet semmit."*

Egyet lépünk előre. Meg fogtok lepődni a következő idézet hallatán. A vérkeringés meggyorsítására szeretek váratlan helyzeteket felidézni. A példám, különössége mellett, az egyszerűségével hatott rám. Az igen termékeny Moldova Györgyöt, egy beszélgetés során, a kérdező riporter arról faggatta, hogy mit kezd azzal a tetemes pénzzel, amelyet jogdíj gyanánt kapott. Az író azt mondta, hogy - ha jól emlékszem - mindkét lányának vett házat. "Saját autót nem akart?" - volt a következő kérdés. "Nem, igénytelen vagyok" - hangzott a válasz. Jól megjegyeztem és a következő bekezdésben fel is használom.

Kedves olvasóim! A kilencvenedik év felé közeledve hajlandóságot mutathatnék tanácsok osztogatására. Kétszer is meggondolom azonban, hogy mit írok le "ante mortem". Nem autóról van szó. Többről: igazi boldogságról, amit a bennünk élő, Immanuel Kant által is megcsodált erkölcsi törvény sugall. A názáreti tanító szerint a lelki szegények boldogok és jó, ha megértjük, hogy ez a kifejezés nem az értelmi fogyatékosokról szól. A lelki ember nem fut a pénz után, ami van az mások érdekében tiszta lelkiismerettel, "sans but lucratif", haszonszerzés vágya nélkül használja. A Mammon nem talál fogást rajta. Hogy élénkítsek a stíluson itt is idézek, ezúttal egy találó latin közmondást: Cantabit vacuus coram latrone viator, magyarul: Énekel a rabló előtt az üres zsebű utas. Él, alkot, boldog és énekel, mert nincs elveszthető vagyona. Ez is axióma, vagy posztulátum, ízlés szerint.

Még egy emlék, egy zsánerkép. Erdős Pál világhírű matematikus volt. Nem volt állandó lakása,

munkahelye, a nagyvilágot járta, mondjuk, két bőrönddel. Azt mondta: "A gazdagság nem bűn, hanem nyűg." Ha Pestre jött, mindig hozott ajándékot, többfélét. Ha az átkosban gyógyszerre volt szüksége valakinek, Bécsben vette meg. Ismerte a vámszabályokat, tudta, hogyan kell az emberek segítésére használni. És még egy, ami egészen személyes. Ha Pestre érkezett és bejött a Matematikai Kutatóba, velem találkozáskor mindig megkérdezte: "hogyan van a fia"? Tudta, hogy Jócó másfél évet ült a katonai szolgálat megtagadásaért. Erdős nem volt tételes vallás híve, de foglalkoztatta az élet értelme, a "meaning of life". Az erről szóló könyvet az intézeti könyvtárnak továbbítottam.

Megérkeztünk az Alba központi hitvallásához, a szelídséghez, az erőszakmentességhez. Erről itt nem kell sokat mondani, hiszen a bevezetésben felsoroltam jól ismert képviselőit. Lényegesnek azt tartom, hogy mindkét tulajdonság a szabad ember sajátja. A szabadság vágyát isteni szikrának tekinthetjük az emberben, amelynek megvalósulása a bekezdés két első szavában kifejeződő magatartás. A szabadságnak különös törvénye van: ha többet adunk belőle másoknak akkor a sajátunk is nő. Aki viszont elveszi mások szabadságát, az már nem szabad ember, mert öríznie kell a másoktól elrabolt szabadságot a saját maga által épített börtönben, a rettegésben - mondja Csillag István. Egy mai közgazdász.

Ami engem illet, egy hangulati elemért nem fogok túl nagy időbeli ugrást tenni, de nem hagyom ki az alkalmat. Nem régen szülővárosom szépen felújított könyvtárának képét nézegetve, éppen témánkhöz illő jelmondatot jegyeztem fel: *Omnia sponte fluant, absit violentia rebus* magyarul: önként történjék minden, távol legyen a dolgoktól az erőszak.

Ezt az elvet a cseh-morva pedagógus és író, Jan Amos Komenský (latinosan Comenius) vallotta, aki néhány évig Sárospatakon is tanított. Szellemi társaságában - a tanító szerepére még később visszatérve - folytatom az erőszak ellenzését.

A téma ma is időszerű, a szelídség képviseletének azonban - a kötelező katonai szolgálat eltörlése után - új feladatai vannak. Az erőszak most a szerencsésen megszerzett parlamenti többség által gyakorolt fojtogatás formájában jelentkezik. Abból lesz törvény, amit az erős akar a maffiává alakult többség támogatásával a politikailag éretlen, haszonleső, gyengék vagy gyávák feje felett. Országunk fáradt 49, 19, 56, 2010 miatt, a kudarcokkal teli másfél évszázad miatt. Halottak serege, kivégzett mártírok, a jelenben is áramló menekültek és emigránsok tömegei, magukra hagyott szülők és nagyszülők és egyéb felmenők keretezik társadalmunk életét. Mit teszünk azért, hogy a Kárpát-medence a béke világa legyen? Az úgynevezett "államférfiak" azt teszik, amire száz évvel ezelőtt Max Weber világosan rámutatott: szórják alattvalóik vagyonaikat, hogy minél több szavazatot szerezzenek a

szerencsétlenek kifosztásával határon belül és kívül. Egy örült házaspárnak életébe került, hogy elhitesse: országa "őshonos" nemzetállam. Isten mentse meg azt az országot, amely uralkodójának ilyen víziója vagy álma van.

Abban az országban nincs pártfogója a szegényeknek, nincs, aki háromszoros "jaj"-t kiáltana a gazdagoknak. Az egyház félti a vagyonaikat, "nem politizál", hogy konfliktusmentesen élhessen, gazdagodhasson, befolyást nyerjen. Betartja a Nagy Konstantinnal kötött egyezményt. Lecsillapítja az engedetleneket, felforgatóknak egyházelleneseknek minősíti, ha kell, mert kellett és nem lehet tudni, hogy nem kell-e majd újra, a katonai szolgálat megtagadókat valamilyen új "egyezmény" alapján elítélni. Kiszámíthatatlan egy módosított rendszer kihirdetése, mert a "fejedelem ... amikor mások látják, vagy hallják ... csupa könyörületesség, csupa hit, csupa vallásosság. És semmi sincs, ami ennél az utolsó tulajdonságánál fontosabb lenne". Szakember mondja. Machiavelli: "A fejedelem", XVIII. fejezet.

Nagy Konstantin óta minden marad vagy visszajön a régiben. Nincs remény a jézusi kereszténységre. Politikai kereszténység van: A názáreti elárulása ezüstpénzekért, papírpénzekért, részvénykötegekért, szavazatokért, földbirtokért, épületekért. Égbekiáltó bűnök történnek a létminimumon vagy létminimum alatt élőkkel szemben, az özvegyek és árvák, a kifosztottak kárára. "Hazám, boldogtalan Európa," jajdult fel Szabó Lőrinc 1923-ban, "ha túléled a harcok végét, elbírod-e még te az Istent, a Szeretetet és a Békét?" Nem bírta, Az első világháborút a második követte, annak minden borzalmával.

Mutato nomine de te fabula narratur. Változó névvel, változó kosztümökben és ornátusokban, polgári és/vagy vallási jogra alapozva, a Tulok szentségének engedelmességgel, változatlan gonosszággal működik az erőszak. A haladás mítoszának hívei meg lennének lepődve, ha a hamarosan száz éves Nagy Gatsby szavait hallanák: "Hajtjuk hajónkat előre, szemben az árral, hogy a végén a múltba érkezzünk". A mai büszke rendszerváltók nem is gondolják, hogy erőteljes munkájukkal milyen sikeresen valósítják meg az időszerűtlen múltba visszatérést. Hasznos lenne elgondolkodni Weöres Sándornak A fekete kandúr című versén, amelyben a 76 éves költő azt vallja, hogy vissza élni nem lehet. Clio nem radiroz, más módon kell rendet teremteni, ha új lap írásához akar kezdeni valaki.

Egyelőre még a globális elmélkedéshez csatolok néhány nekünk, "kisebb formátumú" embereknek való lokális ötletet. Az erőszakmentes, civil szolgálatnak hasznos, társadalmat építő tevékenységei vannak időnk és pénztárcánk határáig. A bőség zavarával küzdök amikor kinyitom a postaládámat és megszemlélem a benne lévő, anyagi támogatást kérő leveleket. Manapság minden jó lélek alapít vagy támogat valamit.

Néhány hosszabb időn át bejártott, megbízható címmel ezt meg is tehetjük időnk és pénztárcánk határáig, de észben kell tartanunk azt a hasznos, mértékletességre intő tanácsot, hogy "izzadjon meg a markodban az alamizsna, mielőtt odaadnád". Le is mondok arról, hogy ötleteket adjak. Ma már az előző rezsimben gyakorolt "forint kiajánlás" sem bűncselekmény.

Nyugodtak azért nem lehetünk. Ha az állam kegyetlen és nem hajlandó segíteni, akkor a szolid állampolgár arra érezhet ösztönzést, hogy szerény, politikai eszközökkel engedetlenkedni kezdjen, mozgalmat hozzon létre. Nem kell kirakatokat betörni, autókat felgyújtani. Egyszerűen, nem kell engedelmessé válni a rossznak. Ezt, ereje és meggyőződése szerint, bárki megteheti. Jó tudni azonban, hogy az élet nem habos torta. Illiberális berendezkedésű államunkban is megtörténik, hogy országgyűlési képviselőnt, érvényes igazolványa birtokában, egy folyosó kövén vonszolnak markos "rendészek". Az erőszakmentesség szépen hangzik, de balesetveszélyes. A szelíd tiltakozó egyetért Tolsztojjal abban, hogy a lázadás tilos, de az erőszak emberei nem olvasnak Tolsztojt, viszont náluk van a gumibot és kezükben a gázspray. A fáradt magyaroknak nincs sem ereje, sem ötlete, sem tömegbázisa. Összességében is, egyelőre, csupán szalmaláng. Gandhinak, Kingnek, Romero érseknek mindhárom volt, meg is ölték őket. Utóbbit, speciálisan, az oltár előtt. Na, erről semmi többet, csak azt kérem, hogy aki ezt olvassa, ne gondolja, hogy túlzásba estem és potenciális gyilkosa vagyok az említett szentéletű férfiaknak. Én már akkor is nagyon tisztelek főpapokat, ha eladják palotájukat, hogy a kapott összeget szegény híveik segítésére csatornázzák. Ebből a nyilván nagyobb számosságú halmazból Dom Helder Camara illetve Paulo Evaristo Arns a példaképem. Életrajzuk az interneten olvasható. Camarából nem lett bíboros. Miért? Kis nyelvleckénkben saját maga mondja el. "When I give food to the poor, they call me a saint. When I ask why they are poor, they call me a communist." Ilyen egyszerű. Nem sikkasztjuk el a lényegét, az irgalmasságot.

Hazánkra visszatérve, nekem a nemzetállammal van gondom. Ennek szellemisége már kisiskolás koromban megérintett. Hét évesen, a tanóra előtt a Papp-Váry Elemérné által írt Magyar Hiszekegy szövegét mondtuk, vagy énekeltük. Első gimnáziumban nekem kellett a március 15-i megemlékezést megírni és felolvasni. Gyengének ítélt művem osztályfőnökünk néhány, a németek győzelmét sejtető mondattal bővítette. Később már nem került elő ez a téma. A háborút elvesztettük, én pedig megkezdtem máig tartó elmélkedéseimet a magyar nacionalizmus különböző változásairól.

Íme: Határozott, antinacionalista eszmeiséget kell képviselni egyénileg, közösségileg. Kezet nyújtani a másoknak, egyetértést keresni. Nincs különbség ember és ember között. El kell fogadni a többféleséget. A teremtés megóvásához ez is hozzátartozik. Babits ma így mondhatná: az a nacionalista isten nincsen. A nemzetállam erőltetése nem közeledés, hanem elkülönülés. Lásd brexit. Az erőszakos nacionalizmus istentagadás. Felesleges a múltbeli szokás szerint kitűzött 25 vörös zászló helyett, 25 háromszínű magyar zászló előtt szónokolni, ha mögöttük láthatatlanul, de valójában a Tulok arany szobra áll. Ismét egy emléket idézek.

Még kezdő tanár koromban, 1957-ben, Debrecenben vettem meg a Romániában magyar nyelven kiadott Előre napilap 1957. március 3-i számát, amely Petru Grozának, az egykori szászvárosi diáknak, Arany János születése 140-ik évfordulója alkalmából írt cikkét közölte. A mára már megsárgult lapokból azt is megtudhattuk, hogy Groza kérésére a kezelőorvosa a Toldiból olvasott fel részleteket abból a diszes ajándék kötetből, amelyet ő, a román diák, első díjként magyar irodalomból kapott. Grozának a Toldi, nekem pedig az Előre lett életre szóló kincsem. Nekem nincs szükségem egyéb, bár bőven van, bizonyíték keresésére, ha románok és magyarok barátságáról akarok beszélni.

Most pedig visszatérek Comeniushoz, a tanítóhoz, a tankönyvek írójához, a fordítások, betűk és nyomdák barátjához. Meg kell mondanom, hogy ebben a tekintetben elfogult vagyok, hiszen egy szép történetű kisvárosban születtem, Mindig rokonszenvesek voltak nekem azok az emberek, akik vidékről emelkedtek egy ország megbecsült szellemi alakjai közé. Ha órá gondolok, óhatatlanul annak a Morus Tamásnak a képe jelenik meg, aki egy rokonszenves, pályaválasztás előtt álló fiatalembernek, Robert Bolt filmjén ezt tanácsolta: "Be teacher". (A man for all seasons). Mondta, vagy sem, nekem - ebben a helyzetben - másodrendű. Comenius ezt tette és enciklopedikus műveltségét így kamatoztatta. Tanító volt, nem hadvezér, miniszter, vagy "nagyformátumu politikus", de nevét, századok múltán is, ismerjük. Élt az írás hatalmával. Tudta, hogy minden betű, leírt szó, lépés a szabadság felé, a tudatlanság ellen. Az "Orbis sensualium pictus" című, Patakon írt tankönyve, Közép-Európa szellemi kincsei közé tartozik. Magától értetődő, hogy a nacionalizmust elutasító, cseh-morva-szlovák-magyar-román Európa természetes kapcsolatának egyik alapját nála találhatjuk meg. Ha ide soroljuk a közmondásosan jó lengyel-magyar barátságot, akkor észak-déli kulturális folyosó nyílna meg Közép-Európán keresztül. Ez, par excellence, erőszakmentes program.

Hol lehet tanulni? Bárhol, bármikor, bárkitől, aki megbízható. Intézményekben, magánlakásokban. A

Platón által Kr. e. 388-ban alapított Akadémiába geometriai tudás nélkül nem lehetett belépni, módszere azonban ma is alapvető, mivel intézményét a szabad gondolkodás pártolására, népszerűsítésére és gyakorlására építette. A Raffaello által megfestett "Athéni iskola" a szellemtörténet, a tudomány és a művészet egyéb nagyjait mutatja. Ha az újkorba érünk, akkor már Comeniussal is találkozhatunk. Ő bizonyára meg lenne elégedve alsótagozatos munkatervvel, a mai kisiskolának azonban már egyszerű informatikai ismeretekre is szüksége van. Ezek birtokában asztalához hívhatja bolygónk könyvtárainak bármely kötetét.

Tanítani, tanulni, tudni, kapcsolatokat teremteni, hálózatokat létesíteni: ez korunk tudományos trendje. Másképpen kimondott, cselekvő, erőszakmentes program. Szociológiailag a szabadság kis köreiben élhetjük meg azt a lehetőséget, amely teret nyit a gondolkodó, tervezni és alkotni vágyó ember számára. Amikor a gazemberség nagy körei terjednek ki országra-világra, akkor ezekkel szemben az emberség kis köreire, humánus, iskolateremtő tanítókra, nevelőkre van a legnagyobb szükségünk - állítja Lengyel László. Ezek az elhivatott emberek azt képviselték, hogy a közösségek termékeny dialógusa emelhet fel népeket, nemzeteket.

Itt egy újabb lépcsőfok. Immár fél évszázada írt könyvet Dominique Barbé a bázisközösségekről, akiké a holnap. Nos, ez igaz is meg nem is, mivel változó formában az első keresztény közösségek óta (és előttük is) léteztek kevés tagból álló társaságok, rendek, szövetségek. Ami ma van, az 20. századi jelenség. Tudjuk-e igazában, hogy miről van szó? Jacques Loew, humorosan, azt írja, hogy a bázisközösség olyan, mint a repülő csészealj: mindenki beszél róla, de végeredményben senki sem látott ilyet, ezért a tudósok szemérmesen "nem azonosított tárgynak" nevezik. Titokzatosságuk az elmúlt évtizedekben arra volt jó, hogy elkerüljék a diktatúrák és rendőrállamok kutató szeméit, ugyanakkor kevesebb súrlódással végezhesék jótékony anyagi és szellemi tevékenységüket. Egyre több ilyen közösség keletkezett, bár a konfliktusok elkerülhetetlenek voltak bebörtönzéstől, kiközösítésem át, egyéb adminisztratív megtorlásig. Az Albának van mondanivalója a történelekről, ez azonban nem a panaszok helye. Túlélte a zaklatásokat, most - legalább is - szélcsend van. Hogy egy mozgalomnak jót tesz-e a szélcsend, azt az illetékeseknek kell elmondani. Most nagyon sok kisközösség létezik, a színes újságok szinte mindenről tudósítanak. Clióra kell bízni az értékelést. Kilencedik évtizedem végén inkább saját életemmel kell foglalkozni.

Segíthetek? Új stílusra szeretnék váltani erőszakos beszéd helyett. Mai agyonpolitizált, reklámokkal elborított, (jelzőt nem írok) világunkban ennek az igének a kimondását javaslom minden jó

akarató beszélgető társam, így a magam számára is. Nem biztos, hogy tudok, de hátha. Szeretek barátságokat kötni, mesélni, történeteket mondani. Vivere est meminisse, mondja az idős ember: élni annyi, mint emlékezni. Vannak kedvenc verssoraim. Ezekből idézek írásom végén

A fiatalokhoz, Babits szól, az "In Horatium" szellemében: „Szabad szolgáljuk, állj akarattal a rejtett erőkhöz, melyek a változás százszínű ... koszorúját fonják". Akik átérték a második világháború poklát, azok - világnézettől függetlenül - becsülhetik Gabriel Péri, Aragon által megírt tanúságtételét, amelyet "Ballada arról, aki dalolva állta a kínszenvedést" címen, Illyés Gyula fordította franciából magyarra. Az idősödő költő szép öröksége, többek között, a "Ditirambus a nőkhöz" című vers: "A soha vissza nem ütök adtak halk jelet - kéz a kéznek - velünk a Föld! nem a királyok s hadvezérek, hanem a hír-fertőtlenítők, dicsvágy-vírus-ölők, hogy kidugja ... fejét ... egy hóvirágnyi élet." Hozzáteszem: Nem a mániákusan ellenséget kereső, folyton harcolni, akaró, békétlen politikusok.

Mi pedig, volt vagy leendő albások, rokonszenvező és pártoló, tiszta lelkiismeretre törekvő emberek, el tudnánk-e mondani a "Ballada" ígéretét, amint következik

*Et si c'était a refaire,
je referais ce chemin.*

*És ha kezdhethném ma, újból,
Ezt tenném megint, mi kell.*

2020. május 2.

